

Gescheiden en vergeten

De Italiaanse prinses. Het rusteloze leven van Marianne van Oranje-Nassau. *Willemijn van Dijk* (Ambo|Anthos, Amsterdam 2021), 320 blz., € 22,99

Hoe ongelukkig kan een prinses zijn? Na dertien jaar huwelijk, waarin ze vijf kinderen baart (waarvan er twee vroeg sterven; de tweede, een zoon, niet lang na de bevalling), besluit Marianne van Oranje-Nassau (1810-1883) dat het genoeg is geweest. De dochter van koning Willem I (1772-1843) en Wilhelmina van Pruisen (1774-1837) is getrouwd met Albrecht van Pruisen (1809-1872), de tiende en laatste telg van Friedrich Wilhelm III, de Pruisische koning. De huwelijkse staat heeft haar niet gebracht waar zij in haar Haagse jeugd jaren naar heeft verlangd: liefde, acceptatie, waardering en vooral zelfontplooiing. Voor haar echtgenoot tellen alleen drankgelagen, liefdesaffaires en niet in de laatste plaats de strijd op het slagveld. Haar taak, vindt hij, is het voortbrengen van nageslacht, het liefst zonen bestemd voor het Pruisische leger. Ook de verveling binnen de Berlijnse paleismuren en de kilheid, jaloezie en bedilzucht van haar schoonfamilie de Hohenzollern is zij spuugzat. Op een oktoberavond trekt Marianne de stoute schoenen aan en vlucht ze met een bewaker en koetsier naar Italië, waarbij ze haar twee dochtertjes en zoontje achterlaat. Weliswaar zit ze goed in de slappe was en wordt ze als prinses overal met egards ontvangen, maar de omzwervingen en verhuizingen maken het haar in de jaren die volgen niet gemakkelijk. Daarbij wordt de echtscheiding lange tijd tegengehouden en krijgt zij haar kinderen niet of nauwelijks meer te zien. De rapen zijn helemaal gaar, ook binnen haar eigen familiekring, als zij een relatie aanknoopt met Johannes van Rossum (1809-1873),

haar secretaris en manasje-van-alles. Nog erger is dat zij van hem in verwachting raakt en het leven schenkt aan een bastaardzoon.

De frustraties en tegenwerkingen belletten haar evenwel niet een eigen bestaan op te bouwen en haar sociale en artistieke talenten te ontwikkelen. In Rome bijvoorbeeld maakt ze van haar Villa Celimontana een ontmoetingsplaats voor Nederlandse kunstenaars en fungeert ze als een soort mecenas. In Voorburg, waar Marianne na de dood van haar vader een landgoed koopt, zet zij zich in voor de gemeenschap en helpt ze minderbedeelden. Ook op haar riddergoed Seitenberg in Neder-Silezië steelt zij met haar vrijgevigheid de harten van armlastigen. Het is niet alleen haar altruïsme waarmee ze zich manifesteert, ook blijkt zij goed te kunnen schilderen en beschikt ze over muzikale aanleg. In de marsmuziek bestaat bijvoorbeeld een bekende compositie van haar.

De laatste twee decennia van haar leven verlopen minder gelukkig en voortvarend. Haar zoon Johannes Willem sterft op twaalfjarige leeftijd en ook haar verguisde geliefde is geen lang leven beschoren. Na haar overlijden wordt de 'vergeten prinses' in Erbach begraven naast Van

Rossum. Haar kinderen Albert en Alexandrine vervangen de grafsteen die Marianne voor hem heeft laten maken door een steen zonder zijn naam erin gebeiteld. Niets wijst nog op zijn aanwezigheid in het graf. In een inleidend woord vertelt Willemijn van Dijk (historicus en oudheidkundige) dat zij tijdens een ontdekkingstocht in de Italiaanse hoofdstad bij toeval de naam Marianne d'Orange Nassau was tegengekomen op een lijst van prins en prinsessen die ooit in Villa Celimontana hebben gewoond. Omdat ze nog nooit van prinses Marianne had gehoord, werd haar nieuwsgierigheid gewekt. Het resultaat is, zoals ze zelf schrijft, 'geen biografie geworden, maar een werk dat het midden houdt tussen feit en fictie'. Uiteraard mogen we ervan uitgaan dat de levensloop van de prinses op waarheid berust. Het verhaal kan ook niet los worden gezien van de negentiende-eeuwse geschiedenis in ons land en de Europese geopolitiek. Binnen deze historische context schenkt Van Dijk ruime aandacht aan een aantal gebeurtenissen die het leven van haar hoofdpersoon mede hebben bepaald: de Franse overheersing, het Wiener Congres, de samenvoeging van Nederland en België, de scheiding tussen de twee staten en het revolutiejaar 1848, om er maar een paar te noemen. Ook de karakters van de koningen Willem I, Willem II en Willem III, de onderlinge machtsstrijd (compassie en loyaliteit zijn soms ver te zoeken), de hypocrisie en kleingeestigheid aan het hof laat zij niet onbesproken. Minder waarheidsgetrouw zijn, neem ik aan, de opgetekende dialogen, gevoelens en gedachten die tijdens het creatieve proces van het schrijven zijn ontsproten aan het brein van de auteur. Al deze 'verzonnen waarheden' maken wat mij betreft het levensverhaal niet minder boeiend en leesbaar. *De Italiaanse prinses* lijkt mij ook een uitstekend boek voor de literatuurrijke Nederlander.

Gert Moleman ■